

Departamento di
Enseñansa Aruba

Onderwijsplan Kunst- en Cultuureducatie

Juli 2024

Departamento di
Enseñansa Aruba

Colofon

Titel: Onderwijsplan Kunst- en Cultuureducatie
Uitgegeven door: Departamento di Enseñansa Aruba (DEA)
Afdeling Beleid & Advies
Goedgekeurd door: Minister van Onderwijs en Sport, dhr. Endy J. H. Croes
Datum uitgave: 31 juli 2024

Inhoudsopgave

Colofon	1
Inhoudsopgave	2
1. Voorwoord	3
1.1 Aanleiding	4
1.2 Proces	5
1.3 Leeswijzer	8
2. Definitie, missie en visie	9
3. Kunst- en Cultuureducatie in het onderwijs	11
4. GAP-analyse	13
5. Stappenplan	20
6. Aanbevelingen	28
7. Geraadpleegde bronnen	29

1. Voorwoord

Voor u ligt het document met de bouwstenen (onderdelen) van het Onderwijsplan voor Kunst- en Cultuureducatie, voor de komende 4 jaar, dat opgenomen dient te worden in het cultuureducatieplan voor Aruba.

De Commissie Cultuureducatie, over het algemeen en specifiek, met name de Werkgroep Onderwijs heeft actief meegedacht en meegewerkt aan de bouwstenen (onderdelen) voor de totstandkoming van dit Onderwijsplan voor Kunst- en Cultuureducatie.

Wij danken de volgende instanties en personen in de Commissie Cultuureducatie en de Werkgroep Onderwijs die hebben bijgedragen met de nodige informatie, aanvulling en aanpassing tijdens het proces, o.a.:

DEA, DCA, IPA, UA, MANA, CKV-docenten, kunstenaars en leden met een educatieve rol in de samenleving.

Een woord van dank gaat ook naar de leden van de klankbordgroep, o.a.:
UNESCO, UNOCA, Fundacion Museo Arubano en Cas di Cultura.

Dit document beoogt het accent te leggen op het belang van Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs. Daarnaast wordt het panorama geschetst voor de nodige voorwaarden, de ondersteuningsmechanismen en het scheppen van bronnen voor de basis voor Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs.

Tenslotte dient dit document als instrument (groeidocument) om het proces (work in progress) voor het leggen van de basis voor Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs (jaarlijks) te kunnen monitoren, conform de PDCA-cyclus.

Juli 2024

1.1 Aanleiding

Op 30 oktober 2021 hebben de huidige Minister van Financiën en Cultuur en de huidige Minister van Onderwijs en Sport van Aruba gezamenlijk de Commissie Cultuureducatie ingesteld, met de opdracht het ontwikkelen van een cultuureducatieplan voor Aruba dat op korte termijn uitgevoerd kan worden.

Deze opdracht van de hierboven vermelde ministers om een cultuureducatieplan te ontwikkelen, vloeit voort uit het Samenwerkingsprotocol d.d. 12 november 2019 en wordt wederom bevestigd in de Slotconclusies Cultuur van het 4 Landen Overleg tussen Aruba, Curaçao, Sint-Maarten en Nederland d.d. 11 maart 2022.

De ontwikkeling van een cultuureducatieplan voor Aruba¹ hangt samen met het nationale onderwijsplan Plan Educacion Nacional, PEN 2030. Het PEN 2030, ontwikkeld in 2019, heeft als doel het zorgen voor onderwijs van kwaliteit dat toekomstbestendig is. Als uitgangspunt zijn de mondiale doelen van SDG4 (kwaliteitsonderwijs) gebruikt en vertaald naar de Arubaanse context.

Eén van de strategische doelen van PEN 2030 is de *Ontwikkeling van 21ste-eeuwse competenties voor een duurzame samenleving op Aruba en de wereld*. Als onderdeel van deze competenties wordt ook nadruk gelegd specifiek op de *culturele competenties* die van belang worden geacht voor de kunst- en cultuurvorming.

Verder onderstreept PEN 2030 *de rol van onderwijs in het behoud en de ontwikkeling van cultuur* als heel belangrijk. Cultuur wordt gezien als een *bindende factor* dat eenheid bevordert, een bron van inkomsten en economische concurrentie (vooral in de toerisme sector), socialisering en binding met de natuur bevordert. Bij cultuur gaat niet alleen om kennis hierover te krijgen. Cultuur speelt een rol in *het ontwikkelen van creativiteit en creatief denken*.

Tenslotte, volgens LKCA, is in een *leerecosysteem* de school een omgeving waar kinderen en jongeren een eerste kennismaking, verbreding of verdieping ervaren in hun kunst- en culturele ontwikkeling. Op school groeien en ontdekken kinderen en jongeren wat kunst en cultuur voor hen betekent.

Voor zover het toereikend is op school als onderdeel van het leerecosysteem², worden ook volwassenen betrokken in dit Onderwijsplan Kunst- en Cultuureducatie, als onderdeel van het cultuureducatieplan voor Aruba³.

---

¹Het cultuureducatieplan voor Aruba omvat de sector van formeel onderwijs, de sector buiten het formeel onderwijs (non-/informeel) en de maatschappij.

²Dit is de culturele (leer)omgeving waar kinderen en jongeren niet alleen zelf actief bezig zijn met kunst en cultuur, maar ook in aanraking komen met uitvoeringen en presentaties van kunst en cultuur.

1.2 Proce

Voor de totstandkoming van dit plan is gebruik gemaakt van de volgende instrumenten:

- UNESCO *Framework for Culture and Arts Education*
- GEQAF framework
- Handreiking LKCA

Het UNESCO *Framework for Culture and Arts Education* geeft richtlijnen voor kunst- en cultuureducatie in de breedste zin (formeel, non-formeel en informeel).

Doelstelling van het UNESCO framework is:

- effectieve integratie van kunst- en cultuureducatie in relevant beleid en relevante strategieën, curricula en programma's;
- het ondersteunen, stimuleren van reflectie en het nemen van initiatieven bij digitale technologieën zoals AI ten gunste van culturele en creatieve sectors;
- bijdragen aan de SDGs, in het bijzonder SDG 4 en SDG 8.

SDG 4 – Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

Bron: <https://unric.org/nl/duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen/sdg-4/>

SDG 8 – Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen

Bron: <https://unric.org/nl/duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen/sdg-8/>

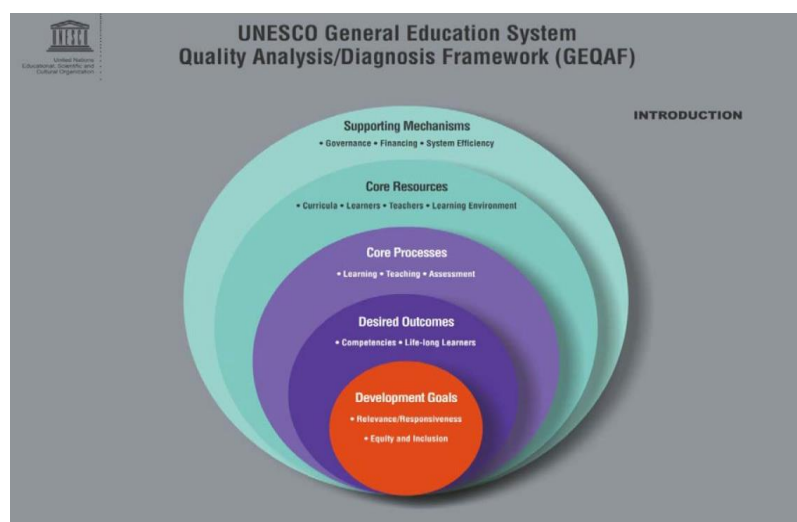

Strategische doelen van het UNESCO framework zijn:

A. Access, inclusion, and equity in and through culture and arts education
B. Contextual, quality, lifelong and life-wide learning in and through culture and arts education
C. Appreciation of cultural diversity and the capacity for critical engagement
D. Skills to shape resilient, just and sustainable futures
E. Formalization and valorization for culture arts education ecosystems

Als kwalitatief onderzoek en net als bij de totstandkoming van PEN 2030 is er, voor het formeel onderwijs, gebruik gemaakt van het [General Education Quality Analysis/Diagnostic Framework \(GEQAF\)](#) (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2012). Dit instrument is door het UNESCO-secretariaat, in samenwerking met enkele lidstaten ontwikkeld. Het instrument biedt de mogelijkheid om kritische belemmeringen grondig te analyseren/diagnosticeren en identificeren. Belemmeringen die het algemene onderwijssysteem in de weg staan om rechtvaardig (equitable) en duurzaam onderwijs van hoge kwaliteit en effectieve leerervaringen aan alle lerenden te kunnen bieden.

Er is ingezoomd op kunst- en cultuureducatie. Hierbij is ingegaan op de ondersteunende mechanismen, de primaire en secundaire processen/kernbronnen, competenties, gelijke kansen en de relevantie voor de samenleving.

Voor verdere verdieping is er gebruikt gemaakt van strategische thema's zoals opgesteld door LKCA. Deze strategische thema's worden in hoofdstuk 3 toegelicht en komen overeen met de werkwijze en strategische doelen zoals beschreven in het UNESCO *Framework for Culture and Arts Education*.

Voor de aanvang van de werkzaamheden hebben de commissieleden een training van LKCA gevolgd m.b.t. cultuur en culturele ontwikkeling van kinderen en jongeren op Aruba, waar de commissieleden deze invalshoek hebben uitgebreid met het accent ook op volwassenen.

Het uitgangspunt werd *De mens centraal: kunst- en culturele ontwikkeling van de inwoners van Aruba*. Er werd aandacht besteed aan de kansen en belemmeringen voor het creëren en behouden van een leerecosysteem voor kunst en cultuur, met het oog op de nodige voorwaarden, de ondersteuningsmechanismen en het scheppen van bronnen. De training van LKCA heeft de basis gelegd voor de focus en werkzaamheden van de commissieleden in de vorm van een driedelige presentatie (groepswork) van een manifest/handvest gericht op onderwijs, cultuur en beleid.

Middels verschillende bijeenkomsten hebben de commissieleden en voornamelijk de Werkgroep Onderwijs gewerkt aan de totstandkoming van dit document.

1.3 Leeswijzer

In *hoofdstuk twee* van dit document leest u waar de Commissie Cultuureducatie voor staat m.b.t. Cultuureducatie voor Aruba, namelijk de definitie, de missie en de visie.

In *hoofdstuk drie* volgt een algemene inventarisatie die inzicht biedt in de huidige stand van zaken op het gebied van “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs.

In *hoofdstuk vier* wordt via een Gap-analyse het benutten van kansen en het wegwerken van belemmeringen aangegeven m.b.t. Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs. Dit leidt tot *hoofdstuk vijf* waarin het streven van een stappenplan voor Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs voor de komende vier jaar (korte termijn, middellange termijn en lange termijn) wordt beschreven.

In *hoofdstuk zes* volgt een lijst met aanbevelingen waarin belangrijke ontwikkelingen en bepalende factoren onder de aandacht gebracht dienen te worden alvorens dit Onderwijsplan voor Kunst- en Cultuureducatie wordt opgenomen in het cultuureducatieplan voor Aruba.

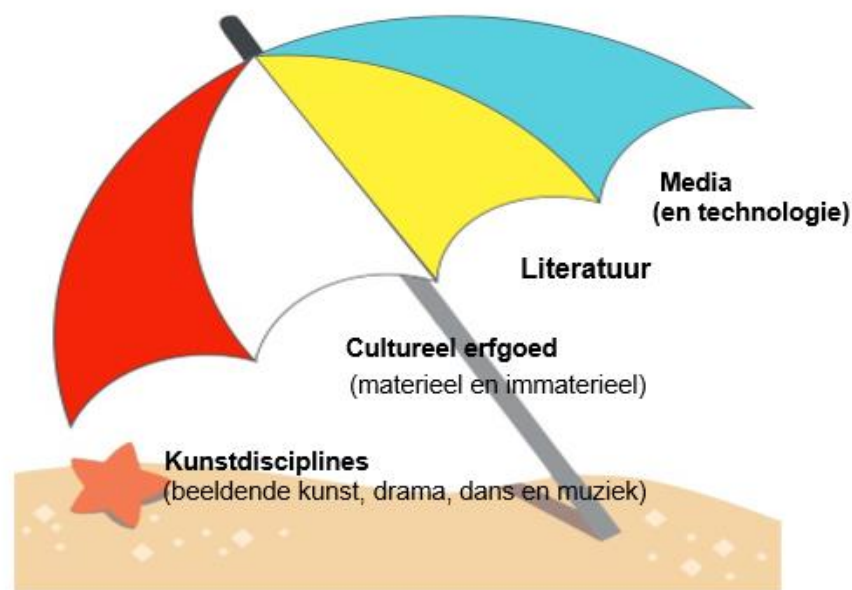
2. Definitie, missie en visie

Cultuur is een essentieel deel van de samenleving en heeft een grote rol in het vormen en ontwikkelen van het individu. Door middel van cultuureducatie kunnen inzichten en perspectieven, creativiteit en initiatief, vaardigheden en het kritisch denken bevorderd worden die noodzakelijk zijn voor het leven in de 21ste eeuw.

Om verantwoordelijke wereldburgers te worden en een duurzame toekomst veilig te stellen voor alle burgers, zowel jong als oud, is het van groot belang dat duurzame en betekenisvolle cultuureducatie een structurele plek krijgt zowel binnen als buiten het onderwijs.

Cultuureducatie op Aruba⁴

Kunst en Cultuur voor jong en oud binnen- en buitenschools

Het is van belang dat via cultuureducatie kinderen, jongeren en volwassenen⁵ cultuur en haar verschijningsvormen leren begrijpen en hanteren. Cultuureducatie biedt aan kinderen en jongeren de mogelijkheid om hun cognitieve, motorische, persoonlijke en sociale kwaliteiten te ontwikkelen. Daarnaast stimuleert het de ontwikkeling van kinderen en jongeren tot evenwichtige en volwaardige volwassenen, het zorgt ook voor gelijke toegang tot rijke culturele historie en hedendaagse culturele uitingen en stimuleert het persoonlijke artistieke creatieve proces.

⁴Definitie, visie en missie voor het cultuureducatieplan voor Aruba werd aangenomen door de meerderheid van de leden van de Commissie Cultuureducatie op 5 juli 2022.

⁵Waar van toepassing worden ook volwassenen betrokken.

Voor cultuureducatie op Aruba zijn de definitie, visie en missie als volgt:

Definitie

Leren en vormen door, over en met kunst, erfgoed, literatuur en media via gerichte instructie, zowel binnen- als buitenschools.

Visie

Iedereen in Aruba is zich bewust van het belang van kunst en cultuur, heeft waardering ervoor en neemt actief deel aan culturele en kunstzinnige uitingsvormen om zodoende een veerkrachtige, innovatieve en duurzame samenleving te bereiken.

Missie

Cultuureducatie biedt toegang tot culturele en kunstzinnige vorming voor iedereen in Aruba, zowel binnen als buiten het onderwijs in een lokale, Caribische en globale context.

In het kader van Cultuureducatie⁶ op Aruba dat de sector van formeel onderwijs, de sector buiten het formeel onderwijs (non-/informeel) en de maatschappij omvat, richt de scope van dit document zich op *Kunst- en Cultuureducatie* in het formeel onderwijs.

---

⁶ In samenhang met UNESCO dat *Culture and Arts Education* (2024) hanteert en het *PEN 2030* dat ook het accent legt op Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs, wordt de benaming *Kunst- en Cultuureducatie* toegepast in dit onderwijsplan.

3. Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs

Deze algemene inventarisatie biedt inzicht in de huidige stand van zaken op het gebied van “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst- en Cultuureducatie in het formeel onderwijs. Nadere invulling van deze inventarisatie volgt tijdens uitvoering bij het creëren van een doorlopende leerlijn tussen de verschillende onderwijstypes van primair onderwijs (po) naar voortgezet onderwijs (vo), beroepsonderwijs (bo) en hoger onderwijs (ho).

Deze inventarisatie dient ook als basis voor de focus op de kansen en belemmeringen via een Gap-analyse m.b.t. een duurzame implementatie (structurele verankering) van Kunst- en Cultuureducatie in het formeel onderwijs.

Onderwijstypes:

Primair onderwijs

Het primair onderwijs beslaat het kleuteronderwijs, basisonderwijs en speciaal onderwijs.

Officieel gaat een kind van 4 jaar naar het kleuteronderwijs en volgt een onderwijsprogramma van 2 jaar ter voorbereiding op het basisonderwijs. Er zijn 26 kleuterscholen.

Het basisonderwijs is voor kinderen van 6 jaar tot 12 jaar en heeft een schoolduur van 6 jaar. Er zijn 36 basisscholen.

Het speciaal onderwijs is gericht op kinderen met speciale behoeftes op het niveau van kleuteronderwijs en basisonderwijs. Er zijn 5 scholen voor speciaal onderwijs.

Voor het primair onderwijs is er een Kerndoelendocument voor het vormingsgebied *Kunstzinnige Vorming* (2017). Over het algemeen worden curriculaire de expressievakken muziek, tekenen en handvaardigheid⁷ gegeven.

Gezien er weinig ruimte is in het curriculum om daadwerkelijk en structureel te werken aan de socioculturele ontwikkelingen van kinderen, proberen scholen dit via verzoeken voor afwijking van roosteractiviteiten te organiseren om hieraan aandacht te besteden (in de schoolplanning). Daarnaast worden ook buitenschoolse socioculturele activiteiten en projecten georganiseerd.

NB: Het Leerorkest biedt aan enkele basisscholen lessen in algemene muzikale vorming en instrumenten spelen. De Algemene Muzikale Vorming (AMV)-lessen zijn online beschikbaar op <https://leerorkestaruba.org/>.

Voortgezet Onderwijs

Het voortgezet onderwijs beslaat het voortgezet beroepsonderwijs (EPB), het voortgezet speciaal onderwijs/praktijkonderwijs (Scol Practico pa Ofishi) en het algemeen voortgezet onderwijs (mavo, havo en vwo). Over het algemeen zijn de leerlingen van het voortgezet onderwijs tussen de 12 en 15 à 17 jaar.

---

⁷In het speciaal onderwijs wordt ook het vak naaien gegeven.

Het voortgezet (beroeps)onderwijs EPB biedt in het schoolprogramma van Ciclo Basico 1 (leerjaar 1) en Ciclo Basico 2 (leerjaar 2) de expressievakken muziek, handvaardigheid en tekenen als een vorm van CKV (Culturele en Kunstzinnige Vorming)⁸ en biedt ook het vak Burgerschap waar CKV componenten in voor komen. Het schoolprogramma van de beroepsopleiding ABO 2 (leerjaar 1) en ABO 2 (leerjaar 2) biedt CKV als component van het generieke onderdeel Burgerschap, in het domein Sociaal-Maatschappelijke burgerschap. Het EPB werkt met kerndoelen en kwalificaties/beroepskwalificatiedossiers (bkd's).

Het voortgezet speciaal onderwijs/praktijkonderwijs SPO biedt expressievakken in het schoolprogramma als een vorm van CKV (Culturele Kunstzinnige Vorming). Het SPO moet worden voorzien van kerndoelen en eindtermen.

Het algemeen voortgezet onderwijs mavo, havo en vwo biedt het vak CKV zowel in het Ciclo Basico als Ciclo Avansa en als examenvak (profielvak). Sommige scholen bieden alle kunstvakken en sommigen bieden alleen twee of drie. Scholen van het voortgezet onderwijs mavo, havo en vwo zijn afhankelijk van het aantal beschikbare CKV-docenten⁹ en van het aantal leerlingen die het vak als profielvak kiezen. Het algemeen voortgezet onderwijs werkt met vakleerplannen en eindtermen. Er zijn 10 mavoscholen, 4 havo-scholen en 2 vwo-scholen.

Post-secundair onderwijs EPI

Het post-secundair (beroeps)onderwijs EPI biedt CKV als component van het generieke onderdeel Burgerschap in het domein Sociaal-Maatschappelijke burgerschap en als expressie en vormgeving voor beroepspraktijk bij opleidingen (alleen) van Unit Salubridad y Servicio. Het post-secundaire onderwijs EPI werkt met kwalificaties (bkd's).

Hoger Onderwijs IPA

Het hoger onderwijs IPA biedt het vormingsgebied "Kunstzinnige Vorming" in de initiële opleiding met accent op de 4 kunstdisciplines: Beeldende Vorming, Muziek, Drama en Dans.

Hoger Onderwijs UA

Hoger onderwijs UA heeft o.a. een Faculty of Arts and Science. Nader onderzoek is nodig om te kijken of deze faculteit raakvlakken heeft met "Kunstzinnige Vorming".

---

⁸CKV is een verzamelnaam voor de kunstvakken Beeldende Vorming, Muziek, Drama en Dans

⁹Aan het einde van het schooljaar 2021-2022 was het aantal actieve CKV-docenten in het voortgezet onderwijs en het post-secundair onderwijs in totaal 32.

4. GAP-analyse

Voor de structurele verankering van (de basis voor) Cultuureducatie in de Arubaanse samenleving is de verantwoordelijkheid te verdelen over overheid, onderwijs en cultuur.

In de huidige situatie gebeurt er wel degelijk veel op het gebied van Kunst en Cultuur in het Onderwijs, maar zijn de nodige voorwaarden nog niet helemaal *in place* om te kunnen voldoen aan de basis voor Kunst- en Cultuureducatie.

Om hieraan te kunnen voldoen is het van belang om de nodige structuur hiervoor te creëren in het Onderwijs. Voortvloeiend hieruit zijn er vijf strategische thema's m.b.t. Kunst- en Cultuureducatie in het Onderwijs, waar kansen en belemmeringen zijn te identificeren. De vijf strategische thema's zijn op het gebied van:

- A. Kennisdeling
- B. Wet- en regelgeving
- C. Kwaliteit inhoud kunst- en cultuureducatie
- D. Kwaliteit docenten
- E. Kwaliteit kunst- en culturele omgeving

In de volgende Gap-analyse worden de huidige situatie, de gewenste situatie en de 'gap' aangegeven met de maatregel(en) per strategisch thema¹⁰.

---

¹⁰De nodige informatie voor deze Gap-Analyse is te danken aan de rondes voor werving van leden voor de Commissie Cultuureducatie, de workshop van LKCA, de presentaties van het handvest/het manifest per groep uit de Commissie Cultuureducatie en aan leden van de Commissie Cultuureducatie via hun externe consultaties (waar nodig).

A. Kennisdeling

A1 Trefpunt voor docenten Kunst- en Cultuureducatie

Huidige situatie: Er is geen trefpunt waar docenten Kunst- en Cultuureducatie terecht kunnen voor o.a. netwerk, data, materiaal, bronnen, etc.

Gewenste situatie: Oprichten van een onderzoeks- en ontwikkelingscentrum/kenniscentrum als trefpunt voor Kunst- en Cultuureducatie voor docenten/onderwijsinstellingen/culturele instellingen en het publiek, voor o.a. netwerk, data, materiaal, bronnen, etc.

GAP: Een onderzoeks- en ontwikkelingscentrum/kenniscentrum voor docenten Kunst- en Cultuureducatie in het kader van life long learning, heeft een innovatief karakter. Informatie en activiteiten zijn dan beschikbaar het hele jaar door.

B. Wet- en regelgeving

B1 Meer accent op Kunst- en Cultuureducatie in beleid

Huidige situatie: Er is geen Kunst- en Cultuureducatie beleid voor het Arubaans Onderwijs.

Gewenste situatie: Kunst- en Cultuureducatie krijgt meer nadruk in het beleid van de verschillende onderwijstypes/schooltypes in het Arubaans Onderwijs.

GAP: Via beleid wordt Kunst- en Cultuureducatie in het Arubaans Onderwijs geconcretiseerd.

NB: Kunst- en Cultuureducatie in een specifiek, alléénstaand beleid is niet gangbaar, maar moet deel uitmaken van het beleid van het onderwijstype/schooltype en moet hierin meer accent krijgen. Er moet rekening worden gehouden met bestaande (formele) onderwijsprogramma's, zoals kerndoelen, eindtermen, etc.

B2 Naleving onderwijsprogramma's voor Kunst- en Cultuureducatie

Huidige situatie: Er is gebrek aan een mechanisme voor alle onderwijstypes om na te kunnen gaan of het "minimale" aan kerndoelen, eindtermen en kwalificaties (bkd's) gebruikt worden v.w.b. Kunst- en Cultuureducatie.

Gewenste situatie: De naleving van kerndoelen, eindtermen en kwalificaties (bkd's) voor alle onderwijstypes waarborgen (kwaliteit).

GAP: Via een "controle" mechanisme kan in kaart worden gebracht of scholen zich houden aan een vastgestelde minimumnorm v.w.b. het gebruik/de naleving van kerndoelen, eindtermen en kwalificaties (bkd's) voor Kunst- en Cultuureducatie.

C. Kwaliteit inhoud kunst- en cultuureducatie

C1 Revisie Kerndoelendocument "Kunstzinnige Vorming"

Huidige situatie: Het huidige Kerndoelendocument van "Kunstzinnige Vorming" is van 2017.

Gewenste situatie: Het Kerndoelendocument van "Kunstzinnige Vorming" herzien en afstemmen op de actuele ontwikkelingen v.w.b. het framework van UNESCO en PEN 2030.

GAP: Sinds 2006 en 2010 was de focus van UNESCO gericht op *Arts Education*. Bij de actuele ontwikkelingen van UNESCO wordt het accent gelegd op *Culture and Arts Education*. Na 6 jaar is het document aan een revisie, aanpassing en actualisering toe.

C2 Ontwikkelen Kerndoelen Werkdocument "Kunstzinnige Vorming"

Huidige situatie: Het vormingsgebied "Kunstzinnige Vorming" voor het primair onderwijs (po) in het huidige Kerndoelendocument is niet meer actueel.

Gewenste situatie: Een revisie van het vormingsgebied in het Kerndoelendocument voor "Kunstzinnige Vorming" voor het po.

GAP: Het reviseren van het Kerndoelendocument van het vormingsgebied “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst- en Cultuureducatie legt de basis voor het ontwikkelen van een Kerndoelen Werkdocument (leerlijndocument).

C3 Implementatie Kerndoelendocument “Kunstzinnige Vorming”

Huidige situatie: Niet alle scholen van het po gebruiken het Kerndoelendocument voor “Kunstzinnige Vorming”.

Gewenste situatie: Alle scholen van het po implementeren het Kerndoelendocument van het vormingsgebied “Kunstzinnige Vorming”.

GAP: Niet alle partijen in het po zijn op een lijn v.w.b. de positie of het belang van het Kerndoelendocument van “Kunstzinnige Vorming”.

C4 Verandering van de naam “Kunstzinnige Vorming”

Huidige situatie: Het vormingsgebied in het po heet “Kunstzinnige Vorming”.

Gewenste situatie: De naam van het vormingsgebied “Kunstzinnige Vorming” in het po wordt Kunst- en Cultuureducatie. De benaming *Cultuur- en Kunsteducatie* is ook mogelijk.

GAP: De naam “Kunstzinnige Vorming” legt het accent op kunst en kunstdisciplines terwijl cultuur er ook deel van moet uitmaken in de breedste zin.

C5 (Kunst)vakdocenten of gecertificeerde artiesten/kunstprofessionals plaatsen in het po

Huidige situatie: De leerkracht in het po dient zelf de lessen van kunst- en cultuureducatie te verzorgen die op het rooster staan. Vaak worden die vervangen door inhaallessen, of worden die niet verzorgd. De leerkrachten in het po zijn over het algemeen geen (kunst)vakdocenten.

Gewenste situatie: (Kunst)vakdocenten of gecertificeerde artiesten/kunstprofessionals die gespecialiseerd zijn in één of meerdere (verschillende) disciplines plaatsen op de po scholen.

GAP: De kunstdisciplines worden vaak niet gewaardeerd als van belang voor de ontwikkeling van het kind. Er moet gekeken worden naar de mogelijkheden om (kunst)vakdocenten of gecertificeerde artiesten/kunstprofessionals in het po te plaatsen.

NB: Om te waarborgen dat de lessen van Kunst- en Cultuureducatie daadwerkelijk worden verzorgd, dienen deze te worden opgenomen in het schoolcurriculum.

C6 Voorschoolse educatie betrekken bij Kunst- en Cultuureducatie

Huidige situatie: Voorschoolse educatie heeft geen richtlijnen voor Kunst- en Cultuureducatie en valt buiten de scope van de minister van Onderwijs. Voorschoolse educatie valt onder het ministerie van Sociale Zaken.

Gewenste situatie: Voorschoolse educatie voorzien van richtlijnen (bouwstenen) voor Kunst- en Cultuureducatie in samenspraak met het desbetreffende ministerie.

GAP: Met het oog op een doorlopende leerlijn vormen de richtlijnen voor Kunst- en Cultuureducatie een eerste spelenderwijs oriënterende stap.

C7 Speciaal onderwijs betrekken bij Kunst- en Cultuureducatie

Huidige situatie: Speciaal onderwijs heeft geen richtlijnen voor Kunst- en Cultuureducatie.

Gewenste situatie: Speciaal onderwijs voorzien van richtlijnen voor Kunst- en Cultuureducatie in afwachting van het te ontwikkelen beleid speciaal onderwijs*.

GAP: De richtlijnen geven oriëntatie voor participatie en integratie van de leerlingen v.w.b. Kunst- en Cultuureducatie.

*FAVI & FEPOH indien nodig erbij betrekken

C8 Scol Practico pa Ofishi (SPO) geeft een volwaardige plek aan Kunst- en Cultuureducatie
Huidige situatie: Scol Practico pa Ofishi (SPO) biedt expressievakken in het schoolprogramma.
Gewenste situatie: Scol Practico pa Ofishi geeft een volwaardige plek aan Kunst- en Cultuureducatie.
GAP: Scol Practico pa Ofishi gaat over van expressievakken naar Kunst- en Cultuur Educatie als vak. Scol Practico pa Ofishi valt onder praktijkonderwijs.
C9 Het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken contextualiseren (Arubaanse werkelijkheid)
Huidige situatie: De Arubaanse context komt niet/weinig voor in het Centraal Examen (CE) Kunst- en Cultuurvakken. De Arubaanse werkelijkheid is niet representatief of herkenbaar in het Centraal Examen (CE) Kunst- en Cultuurvakken van het avo.
Gewenste situatie: Het Centraal Examen van de Kunst- en Cultuurvakken meer richten op de Arubaanse context zonder de regionale en globale/mondiale elementen uit het oog te verliezen.
GAP: Zorgen voor de contextualisering en houvast via een Arubaanse/Caribische lesmethode.
C10 Praktische toetsvormen voor het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken
Huidige situatie: De theoretische toetsvorm spreekt de leerlingen niet aan en levert geen optimaal beoogd resultaat voor het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken in het avo, met name bij de mavo.
Gewenste situatie: Andere (praktische) toetsvormen gebruiken voor het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken in het avo in lijn met wat de eindtermen voorschrijven.
GAP: Kijken naar mogelijkheden voor (praktische) toetsvormen. Sommige eindtermen lenen zich niet om praktisch getoetst te worden, zoals Kunstgeschiedenis in het avo.
NB: Aandacht besteden aan de hoeveelheid theoretische stof, voornamelijk op de mavo.
C11 Arubaanse context in het vak Kunst- en Cultuureducatie op EPB
Huidige situatie 1: EPB biedt in het schoolprogramma van CB1 (leerjaar 1) en CB2 (leerjaar 2) de expressievakken muziek, handvaardigheid en tekenen als een vorm van CKV en biedt ook het vak Burgerschap waar CKV componenten in voorkomen.
Huidige situatie 2: EPB biedt in het schoolprogramma van de beroepsopleiding ABO2(leerjaar 1) en ABO2 (leerjaar 2) CKV als component van het generieke onderdeel Burgerschap, in het domein Sociaal-Maatschappelijke Burgerschap en biedt CKV ook als niet-verplicht Algemeen Vormend Vak.
Gewenste situatie: Een volwaardige plek geven aan de Arubaanse context in het vak Kunst- en Cultuureducatie via de concrete inbedding in de onderdelen van de schoolprogramma's waar het vak van toepassing is, voor zowel de CB als de Beroepsopleiding. Zowel digitaal als meertalig.
GAP: EPB streeft naar kerndoelen en kwalificaties (bkd's) waar de Arubaanse context in het vak Kunst- en Cultuureducatie herkenbaar is en van toepassing is op de specifieke onderdelen van de schoolprogramma's.
*Voor het vak Burgerschap gebruikt Colegio EPB het platform 24/7.
C12 Colegio EPI geeft een volwaardige plek aan Kunst- en Cultuureducatie
Huidige situatie: Colegio EPI biedt CKV als component van het generieke onderdeel Burgerschap, in het domein Sociaal-Maatschappelijke Burgerschap en als expressie en vormgeving voor beroepspraktijk bij opleidingen van Unit Salubridad y Servicio.
Gewenste situatie: Colegio EPI geeft een volwaardige plek aan Kunst- en Cultuureducatie in alle Units met hun respectievelijke opleidingen.

<p>GAP: Kunst- en Cultuureducatie moet breder opgezet worden dan alleen als een component van het generieke onderdeel Burgerschap of bij een unit.</p>
<p>C13 Kunst en Cultuureducatie in de initiële opleiding IPA</p>
<p>Huidige situatie: In de initiële opleiding wordt het vormingsgebied “Kunstzinnige Vorming” gegeven met accent op 4 disciplines.</p>
<p>Gewenste situatie: Kunst- en Cultuureducatie wordt invalshoek van het vormingsgebied in de initiële opleiding.</p>
<p>GAP: Het culturele gedeelte is niet te zien in de benaming van het vormingsgebied “Kunstzinnige Vorming”. Actuele ontwikkelingen bij UNESCO leggen het accent op <i>Culture and Arts Education</i> en het <i>PEN 2030</i> praat over Kunst- en Cultuureducatie in het schoolcurriculum.</p> <p>NB: Het kerndoelendocument van “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst- en Cultuureducatie als basisdocument gebruiken.</p>
<p>C14 Mogelijkheid minor Kunst- en Cultuureducatie</p>
<p>Huidige situatie: IPA en UA kennen geen facultatieve/optionele minor Kunst- en Cultuureducatie.</p>
<p>Gewenste situatie: IPA en UA verzorgen gezamenlijk een facultatieve/optionele minor Kunst- en Cultuureducatie voor het hoger onderwijs.</p>
<p>GAP: Onderzoeken welke de mogelijkheden zijn voor het opzetten van een minor Kunst- en Cultuureducatie.</p> <p>NB: Studenten die na het bo en avo naar het ho gaan kunnen dan nog deelnemen aan Kunst- en Cultuureducatie.</p>
<p>C15 Doorlopende leerlijn tussen de onderwijstypes</p>
<p>Huidige situatie: Er is weinig tot geen aansluiting v.w.b. “Kunstzinnige Vorming” tussen de verschillende onderwijstypes van po naar vo, bo en ho.</p>
<p>Gewenste situatie: Een betere aansluiting van “Kunstzinnige Vorming” tussen de verschillende onderwijstypes van po naar vo, bo en ho.</p>
<p>GAP: Er is gebrek aan een overzicht van een doorlopende leerlijn “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst- en Cultuureducatie tussen de onderwijstypes van po naar vo, bo en ho.</p>
<p>C16 Faciliteren van (Arubaans) gecontextualiseerd materiaal voor Kunst- en Cultuureducatie</p>
<p>Huidige situatie: Er is onduidelijkheid/onbekendheid over materialen die scholen gebruiken op het gebied van Kunst- en Cultuureducatie.</p>
<p>Gewenste situatie: Alle scholen beschikken over geschikt (Arubaans) gecontextualiseerd materiaal (onderwijsmethoden) voor Kunst- en Cultuureducatie.</p>
<p>GAP: Inventariseren van materialen die scholen gebruiken voor Kunst- en Cultuureducatie en de ontwikkeling van Arubaans gecontextualiseerd materiaal faciliteren met de mogelijkheid voor digitalisatie (AI).</p> <p>NB: Voor het po is DEA bezig met materiaalontwikkeling voor Wereldoriëntatie met integratie van kunst. Ciclo Basico van het avo gebruikt ontwikkelde materialen die verouderd zijn (Articultura en Artbeat).</p>
<p>C17 Papiamentse taal in Kunst- en Cultuureducatie</p>
<p>Huidige situatie: Papiamentto heeft nog geen volwaardige plek in alle schooltypes.</p>
<p>Gewenste situatie: Papiamentto als landstaal en cultuurdrager van Aruba gebruiken in de lessen van Kunst- en Cultuureducatie.</p>

GAP: Kunst- en Cultuurvakken zijn gebaseerd op expressie. Papiamentu is als landstaal en cultuurdrager niet te scheiden van de Kunst- en Cultuurvakken en is essentieel voor het behouden en bevorderen van de eigenheid. Papiamentu is een kleine inheemse taal die moet worden beschermd volgens UNESCO. Door Papiamentu te gebruiken wordt de taal beschermd.

C18 Kunst- en Cultuureducatie in het schoolplan

Huidige situatie: Kunst- en Cultuureducatie in het schoolplan is onbekend bij scholen van alle onderwijstypes.

Gewenste situatie: Scholen van alle onderwijstypes nemen Kunst- en Cultuureducatie op in hun schoolplan.

GAP: Kunst- en Cultuureducatie wordt meegenomen in het schoolplan waarin scholen hun visie verwerken en invulling aan geven, met het oog op de verschillende kunstdisciplines en activiteiten op het gebied van kunst en cultureel erfgoed. Het leerecosysteem wordt hierdoor versterkt.

C19 Ruimte en middelen voor Kunst- en Cultuureducatie lessen

Huidige situatie: Geschikte materialen en ruimtes ontbreken op scholen om lessen van Kunst en Cultuureducatie optimaal te kunnen draaien.

Gewenste situatie: Scholen voorzien van voldoende geschikte materialen en ruimtes om de lessen van Kunst- en Cultuureducatie optimaal te kunnen draaien.

GAP: Scholen equiperen met de minimale entourage om degelijke lessen van Kunst- en Cultuureducatie te kunnen draaien. Het is noodzakelijk om eerst een inventarisatie te doen.

C20 Schoolbesturen voorzien van gecertificeerde Interne Cultuur Coördinatoren

Niet haalbaar op middellange termijn, dus binnen 4 jaar. Herzien en uitwerken in een later stadium i.v.m. complexe structurele factoren. Zie **D5**

D. Kwaliteit docenten

D1 Kunst- en Cultuureducatie training/workshops voor leidsters van voorschoolse educatie*

Huidige situatie: De leidsters van voorschoolse educatie zijn niet bekend met Kunst- en Cultuureducatie.

Gewenste situatie: De leidsters van voorschoolse educatie instrueren in Kunst en Cultuureducatie.

GAP: De introductie en het behoud van richtlijnen/bouwstenen voor Kunst- en Cultuureducatie in de voorschoolse educatie vergt dat de leidsters worden onderricht. Volgens UNESCO bevordert dit de integratie van kinderen op jonge leeftijd in de wereld van Kunst en Cultuur.

*Leidsters van Voorschoolse Educatie worden hier meegenomen, maar zijn geen onderwijzers/docenten.

D2 Kunst- en Cultuureducatie nascholing/bijbscholing

Huidige situatie: Er is gebrek aan nascholing/bijbscholing voor Kunst- en Cultuureducatie.

Gewenste situatie: Nascholing/bijbscholing mogelijk maken voor Kunst en Cultuureducatie.

GAP: Nascholing/bijbscholing stimuleert onderwijzers/docenten om hun kennis bij te houden/uit te breiden op het gebied van Kunst en Cultuur en versterkt de positie van Kunst- en Cultuureducatie in een schoolteam.

D3 Mogelijkheid opleiding Kunst- en Cultuureducatie (hbo-niveau)

Huidige situatie: Er is geen opleiding Kunst- en Cultuureducatie op hbo-niveau 1. t.b.v. zittende leerkrachten en 2. t.b.v. Creative Sector/Business.

Gewenste situatie: Een opleiding Kunst- en Cultuureducatie op hbo-niveau 1. t.b.v. zittende leerkrachten en 2. t.b.v. Creative Sector/Business.

GAP: Onderzoeken hoe een opleiding Kunst- en Cultuureducatie op hbo-niveau opgezet kan worden.

NB: De opleiding Kunst- en Cultuureducatie is eventueel i.s.m. bestaande opleiding(en) in Nederland en hanteert een verkorttraject voor zittende leerkrachten met affiniteit of eerder verworven competenties (evc's) v.w.b. Kunst en Cultuur. Onderwijzers van basisscholen krijgen de kans om zich te specialiseren tot vakdocenten. Het onderwijsveld wordt zo voorzien van vakdocenten. Er wordt ook gekeken naar de mogelijkheden voor een opleiding Kunst- en Cultuureducatie ter ondersteuning en stimulering van de Creative Sector/Business.

D4 Bevoegdheid docent Kunst- en Cultuureducatie

Huidige situatie: Er zijn ook onbevoegde docenten werkzaam op het gebied van Kunst en Cultuur in het onderwijs.

Gewenste situatie: Minimaliseren/voorkomen van onbevoegde docenten op het gebied van Kunst en Cultuur op school (in verband met de volwaardigheid van het vak).

GAP: Onbevoegde docenten werkzaam op het gebied van Kunst en Cultuur stimuleren om hun bevoegdheid te halen voor Kunst- en Cultuureducatie.

D5 Faciliteren van cursus om Interne Cultuur Coördinatoren (ICC's) op te leiden

Niet haalbaar op middellange termijn, dus binnen 4 jaar. Herzien en uitwerken in een later stadium i.v.m. complexe structurele factoren. Zie **C20**

E. Kwaliteit kunst en culturele omgeving

E1 Samenwerking en afstemming tussen scholen en kunst- en cultuuraanbieders

Huidige situatie: Er is geen toereikende samenwerking en afstemming tussen scholen en kunst- en cultuuraanbieders.

Gewenste situatie: Een duurzame toereikende samenwerking en afstemming tussen scholen en kunst- en cultuuraanbieders stimuleren en bereiken.

GAP: Afspraken en afstemming tussen scholen en kunst- en cultuuraanbieders brengen het aanbod van professionele kunst en culturele uitingen en de les-, oefen- en presentatiemogelijkheden structureel bij elkaar. Het is noodzakelijk om eerst een Kunst- en Culturele kaart samen te stellen.

5. Stappenplan

UNESCO onderstreept dat de mogelijkheden tot realisatie van maatregel(s) steeds afhankelijk zullen zijn van de dimensies *people, place, time, knowledge* en *finance* die beschikbaar zijn.

Voor zover van toepassing, is er samenhang tussen de maatregelen in het volgende stappenplan met de aspecten die worden benadrukt door het *Framework Culture & Arts Education* van februari 2024, namelijk *duurzaamheid, innovatie & technologie (AI), samenwerking, educatie, participatie* en *integratie*.

Het volgende stappenplan, voor de komende 4 jaar, is een handvat voor het doorlopen van de verschillende strategische thema's met hun respectievelijke maatregel(en), resultaten, actoren en tijd die nodig zijn tijdens de uitvoering.

Voor nadere informatie over elke maatregel in dit stappenplan¹¹ kan de Gap-analyse worden geraadpleegd.

---

¹¹Bij de (jaarlijkse) monitoring van het stappenplan moet worden gekeken naar wat er is bereikt en waar er eventueel uitgebreid moet worden met nieuwe maatregelen (add-ons). Aspecten uit het *Framework for Culture and Arts Education (2024)* van UNESCO, die momenteel niet zijn opgenomen in het stappenplan, kunnen naargelang de uitvoering "gefaseerd" hierin worden uitgewerkt.

Maatregel	Resultaten	Actoren	Termijn
A Kennisdeling			
A1 Onderzoeks- en ontwikkelingscentrum/ kenniscentrum voor Kunst- en Cultuureducatie oprichten met een digitaal platform voor netwerk docenten, onderwijsinstellingen, culturele instellingen en het publiek.	Een onderzoeks- en ontwikkelingscentrum/kenniscentrum is in gebruik als trefpunt voor Kunst- en Cultuureducatie voor docenten/onderwijsinstellingen/culturele instellingen en het publiek, voor o.a. netwerk, data, materiaal, bronnen, etc.	DEA & DCA i.s.m. IPA, UA, LKCA, DEN- Kennisinstituut & UNOCA	KT-MT
B Wet-en regelgeving			
B1 Kunst- en Cultuureducatie meer nadruk geven in het beleid van de verschillende onderwijstypes/schooltypes in het Arubaans Onderwijs*. <i>* Kunst- en Cultuureducatie in een specifiek, alléénstaand beleid is niet gangbaar, maar moet deel uitmaken van het beleid van het onderwijstype/schooltype en moet hierin meer accent krijgen. Er moet rekening worden gehouden met bestaande (formele) onderwijsprogramma's, zoals kerndoelen, eindtermen, etc.</i>	Kunst- en Cultuureducatie krijgt meer nadruk in het beleid van de verschillende onderwijstypes/schooltypes in het Arubaans Onderwijs.	DEA	MT-LT
B2 Bij herziening/ontwerpen van wetgeving rekening houden met een toetsingskader voor alle onderwijstypes om de naleving van onderwijsprogramma's (kerndoelen, eindtermen en kwalificaties) te waarborgen voor Kunst- en Cultuureducatie.	De naleving van onderwijsprogramma's (kerndoelen, eindtermen en kwalificaties/bkd's) voor alle onderwijstypes wordt gewaarborgd (kwaliteit).	DEA, DIO & DWJZ	MT-LT
C Kwaliteit inhoud kunst- en cultuureducatie			
C1 Het kerndoelendocument van vormingsgebied "Kunstzinnige Vorming" reviseren en updaten volgens de actuele ontwikkelingen (Framework for Culture and Arts Education) van UNESCO en PEN 2030.	Het kerndoelendocument van "Kunstzinnige Vorming" is gereviseerd en afgestemd op de actuele Framework for Culture and Arts Education van UNESCO en PEN 2030.	DEA i.s.m. po-onderwijzers, CKV-docenten, schoolbesturen & scholen	KT-MT
C2 Het kerndoelen werkdocument (leerlijndocument) voor "Kunstzinnige Vorming" c.q. Kunst- en Cultuureducatie voor het primair onderwijs ontwikkelen*. <i>*Het gereviseerde kerndoelendocument van het vormingsgebied "Kunstzinnige Vorming" c.q. Kunst- en Cultuureducatie wordt als basis hiervoor gebruikt.</i>	Het kerndoelen werkdocument (leerlijndocument) voor "Kunstzinnige Vorming" c.q. Kunst- en Cultuureducatie voor het primair onderwijs is ontwikkeld.	DEA i.s.m. po-onderwijzers, CKV-docenten, schoolbesturen & scholen	KT-MT
C3 De implementatie van het kerndoelendocument van het vormingsgebied "Kunstzinnige Vorming" c.q. Kunst- en Cultuureducatie stimuleren en waarborgen in het primair onderwijs.	Alle scholen van het po voldoen aan de randvoorwaarden om de implementatie van het Kerndoelendocument mogelijk te maken, waaronder het vormingsgebied "Kunstzinnige Vorming" c.q. Kunst- en Cultuureducatie. Te denken valt hierbij aan voldoende personeel (vakdocenten), entourage, etc.	DEA, DIO & Schoolbesturen	KT-MT

C4 De naam van het vormingsgebied “Kunstzinnige Vorming” in het primair onderwijs veranderen in Kunst- en Cultuureducatie. * <i>*De benaming Cultuur- en Kunsteducatie is ook mogelijk.</i>	Bij de revisie van de kerndoelen primair onderwijs heeft de naamsverandering plaatsgevonden.	DEA	KT-MT
C5 Onderzoeken hoe scholen voor primair onderwijs te voorzien van structureel verbonden (Kunst)vakdocenten of gecertificeerde artiesten/kunstprofessionals.	Kunstvakdocenten of gecertificeerde artiesten/kunstprofessionals die gespecialiseerd zijn in één of meerdere (verschillende) disciplines, worden geplaatst op scholen voor primair onderwijs.	DEA i.s.m. schoolbesturen, DCA & IPA	MT-LT
C6 Voorschoolse educatie voorzien van richtlijnen voor “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst- en Cultuureducatie met oriëntatie op de Arubaanse (multiculturele) context.	Voorschoolse educatie is voorzien van richtlijnen (bouwstenen) voor Kunst- en Cultuureducatie in samenspraak met het desbetreffende ministerie.	DSZ, DMH, leidsters i.s.m. DEA	KT-MT
C7 Speciaal onderwijs voorzien van richtlijnen voor Kunst- en Cultuureducatie.	De richtlijnen geven aanbevelingen voor participatie en integratie van de leerlingen v.w.b. Kunst- en Cultuureducatie.	DEA i.s.m. schoolbesturen & DIO Indien nodig FAVI, FEPOH	KT-MT
C8 Scol Practico pa Ofishi (SPO) voorzien van kerndoelen en eindtermen voor Kunst- en Cultuureducatie.	Scol Practico pa Ofishi geeft een volwaardige plek aan Kunst- en Cultuureducatie.	DEA	KT-MT
C9 Het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken contextualiseren naar de lokale Arubaanse werkelijkheid met regionale en mondiale uitstrekking.	De Arubaanse werkelijkheid is representatief en herkenbaar in het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken van het avo. Met het oog op een Arubaanse/Caribische lesmethode die houvast biedt.	DEA	KT-MT
C10 Praktische toetsvormen mogelijk maken voor het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken in het algemeen voortgezet onderwijs (met name mavo).	Andere (praktische) toetsvormen worden gebruikt voor het Centraal Examen Kunst- en Cultuurvakken in het avo (met name mavo) in lijn met wat de eindtermen voorschrijven.	DEA	KT-MT
C11 EPB biedt een volwaardige plek aan de Arubaanse context in het vak Kunst- en Cultuureducatie of onderdelen van het vak die van toepassing zijn in de schoolprogramma's.	De Arubaanse context in het vak Kunst- en Cultuureducatie heeft een volwaardige plek via de concrete inbedding in de onderdelen van de schoolprogramma's waar het vak van toepassing is, voor zowel de CB als de Beroepsopleiding.	S.E.P.B., EPB O'stad & EPB SN	KT-MT
C12 Colegio EPI biedt Kunst- en Cultuureducatie in het domein Sociaal-Maatschappelijk Burgerschap en als expressie en vormgeving voor beroepspraktijk (beroepsexpressie) bij alle opleidingen van alle Units.	Colegio EPI geeft een volwaardige plek aan Kunst en Cultuureducatie in alle Units met hun respectievelijke opleidingen.	DPS & Colegio EPI	KT-MT

<p>C13 IPA neemt Kunst en Cultuureducatie op in opleidingscurriculum initiële opleiding*.</p> <p><i>* Het kerndoelendocument van “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst en Cultuureducatie als basisdocument gebruiken.</i></p>	<p>Kunst en Cultuureducatie is de invalshoek van het vormingsgebied in de initiële opleiding i.p.v. “Kunstzinnige Vorming”.</p>	<p>IPA & DPS</p>	<p>KT-MT</p>
<p>C14 Onderzoeken of IPA en UA samen kunnen werken aan het opzetten van een gezamenlijke Kunst en Cultuureducatie facultatieve/optionele minor.</p>	<p>Onderzoek is gedaan of het mogelijk is om studenten die na het BO en AVO naar het HO gaan, de kans aangeboden krijgen om nog deel te kunnen nemen aan Kunst en Cultuureducatie.</p>	<p>DEA i.s.m. IPA & UA</p>	<p>MT-LT</p>
<p>C15 Creëren van een doorlopende leerlijn (kerndoelen, eindtermen en kwalificaties) “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst en Cultuureducatie tussen de onderwijstypes van po naar vo, bo en ho.</p>	<p>Een doorlopende leerlijnen “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst en Cultuureducatie tussen de schooltypen is gecreëerd met als resultaat een betere aansluiting van “Kunstzinnige Vorming” c.q. Kunst en Cultuureducatie.</p>	<p>DEA, PO-onderwijzers, CKV-docenten & schoolbesturen</p>	<p>MT-LT</p>
<p>C16 Kunst en Cultuureducatie voorzien van (Arubaans) gecontextualiseerd materiaal (onderwijsmethoden) voor alle onderwijstypes met de mogelijkheid voor digitalisatie/AI.</p>	<p>Alle scholen beschikken over geschikte (Arubaans) gecontextualiseerd materiaal (onderwijsmethoden) voor Kunst en Cultuureducatie.</p>	<p>Schoolbesturen & scholen* *Met eventuele ondersteuning van DEA</p>	<p>KT-MT</p>
<p>C17 Papiamentse taal en cultuur gebruiken en waarborgen in de lessen van Kunst en Cultuureducatie in alle schooltypen.</p>	<p>Papiamento als landstaal en cultuurdrager van Aruba wordt gebruikt in de lessen van Kunst en Cultuureducatie.</p>	<p>Schoolbesturen, scholen & DIO</p>	<p>MT</p>
<p>C18 Scholen van alle onderwijstypes nemen Kunst en Cultuureducatie op in hun schoolplan.</p>	<p>Kunst en Cultuureducatie is opgenomen in het schoolplan van scholen van alle onderwijstypes.</p>	<p>Schoolbesturen, scholen & CKV-docenten</p>	<p>KT-MT</p>
<p>C19 Scholen van alle onderwijstypes voorzien van geschikte ruimte (vaklokaal) en middelen voor Kunst en Cultuureducatie lessen.</p>	<p>Scholen beschikken over voldoende geschikte materialen en ruimtes om de lessen van Kunst en Cultuureducatie optimaal te kunnen draaien.</p>	<p>Schoolbesturen & DEA</p>	<p>MT-LT</p>
<p>C20 Schoolbesturen voorzien van gecertificeerde Interne Cultuur Coördinatoren *Niet haalbaar op midden-lange termijn, dus binnen 4 jaar. Herzien en uitwerken in een latere stadium i.v.m. complexe structurele factoren Zie D5</p>			
<p>D Kwaliteit docenten</p>			
<p>D1 Faciliteren van training/workshops voor alle leidsters* van de voorschoolse educatie gericht op Kunst- en Cultuureducatie.</p> <p><i>*Leidsters zijn geen docenten, maar worden hierbij bijbetrokken.</i></p>	<p>De leidsters van voorschoolse educatie hebben kennis over Kunst- en Cultuureducatie.</p>	<p>DSZ, DMH, leidsters & LKCA * *Met eventuele ondersteuning van DEA</p>	<p>KT-MT</p>
<p>D2 Faciliteren van nascholing/bijscholing voor Kunst- en Cultuureducatie voor onderwijzers/docenten van alle schooltypen</p>	<p>Door nascholing/bijscholing zijn de onderwijzers/docenten gemotiveerd om hun kennis bij te houden/uit te breiden op het</p>	<p>Schoolbesturen, scholen, CDPC (IPA) & LKCA *Met eventuele ondersteuning van DEA</p>	<p>MT-LT</p>

	gebied van Kunst en Cultuur. De positie van Kunst- en Cultuureducatie in het schoolteam is hierdoor versterkt.		
D3 Onderzoek doen naar de mogelijkheid om een opleiding Kunst- en Cultuureducatie op hbo-niveau aan te bieden als kopopleiding voor zittende leerkrachten. Tegelijkertijd kijken naar de mogelijkheid om een opleiding Kunst- en Cultuureducatie op hbo-niveau voor de Creative Sector/Business aan te bieden.	De opleiding Kunst- en Cultuureducatie voorziet het onderwijsveld van vakdocenten. Onderwijzers van basisscholen krijgen de kans om zich te specialiseren tot vakdocenten. De opleiding Kunst- en Cultuureducatie is een initiatief ter ondersteuning en stimulering van de Creative Sector/Business.	IPA, UA, DIO & DEA	MT-LT
D4 Hanteren van bevoegdheid voor docent Kunst- en Cultuureducatie als functie-eis op alle schooltypes.	Het aantal onbevoegde docenten op het gebied van Kunst en Cultuur op school is minimaal of komt niet voor.	DEA, DIO & Schoolbesturen	MT-LT
D5 Faciliteren van cursus om Interne Cultuur Coördinatoren (ICC's) op te leiden Niet haalbaar op middellange termijn, dus binnen 4 jaar. Herzien en uitwerken in een later stadium i.v.m. complexe structurele factoren Zie C20			
E Kwaliteit kunst en culturele omgeving			
E1 Structurele versterking mogelijk maken voor samenwerking en afstemming tussen scholen en Kunst en Cultuur gerelateerde organisaties, personen en instellingen.	Een duurzame toereikende samenwerking en afstemming is bereikt tussen scholen en Kunst- en Cultuuraanbieders.	DEA & DCA i.s.m. schoolbesturen, scholen, buurtcentra, BNA, CdC, Musea, ANA, etc.	MT-LT

6. Aanbevelingen

Om zorg te dragen voor het beoogde doel, te weten het Onderwijsplan Kunst- en Cultuureducatie opnemen in het cultuureducatieplan voor Aruba, is het van belang om de volgende acties te ondernemen:

- De minister belast met onderwijs dient dit Onderwijsplan goed te keuren.
- Het onderdeel Financiering dient nog een invulling te krijgen bij elke maatregel in het Stappenplan.
- De acties behorende tot het Stappenplan zullen in het implementatieplan van de onderwijstypes verder vorm krijgen.
- Zorgen voor de praktische uitvoering van de maatregelen van het Stappenplan, met het oog op de concrete invulling (inhoud) hiervan.

Voor de praktische uitvoering van de maatregelen en de concrete invulling (inhoud) kan DEA ook een beroep doen op de ervaring, kennis en kunde van de leden van de Werkgroep Onderwijs van de huidige Commissie Cultuureducatie, die niet direct als actoren in het Stappenplan worden genoemd.

Bij een eventueel vervolg van de Commissie Cultuureducatie die gericht zal zijn op de uitvoering van het Algemene Cultuur Educatie Plan voor Aruba (formeel onderwijs, de sector buiten het formeel onderwijs [non-/in formeel] en de maatschappij) krijgt DEA een ondersteunende en adviserende rol. Voorzitterschap zal door het cultuurveld verder gedragen moeten worden.

7. Geraadpleegde bronnen

DEA (2019) NOA 2030

<https://www.ea.aw/pages/wp-content/uploads/p/PEN-NOA-Nationaal-Onderwijsbeleid-Aruba-2030-v201906.pdf>

DEA (2019) PEN 2030

<https://www.ea.aw/pages/wp-content/uploads/p/PEN-2030-v201907.pdf>

LKCA Utrecht (2016). *Basis voor Cultuureducatie. Handreiking voor de toekomst van binnen- en buitenschoolse cultuureducatie.* (pdf)

LKCA Utrecht (2017). *Basis voor Cultuurparticipatie. Agenda voor actieve cultuurparticipatie in de toekomst.* (pdf)

Samenwerkingsprotocol d.d. 12 november 2019

Slotconclusies Onderwijs, Cultuur en Wetenschap tussen Aruba, Curaçao, Sint-Maarten en Nederland d.d. 11 maart 2022

UNESCO (2024) *Framework for Culture and Arts Education*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000390135>

UNESCO (2021). *Framework for Culture and Arts Education*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376144>

UNESCO (2018). *Culture for the 2030 Agenda*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000264687>

UNESCO (2010). *Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000190692>

UNESCO (2006). *Roadmap for Arts Education*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384200>

Workshop LKCA aan alle commissieleden, 14 januari 2023 t/m 22 februari 2023